

Sygn. akt II UK 357/15

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku Z. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 13 kwietnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 22 stycznia 2015 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 11 marca 2014 r. i oddalił odwołanie Z. K., wniesione od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 grudnia 2013 r. (w której odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury).

Rozstrzygnięcie zapadło na tle następującego stanu faktycznego. Sądy obu instancji zgodnie przyjęły, że ubezpieczony posiada wymagany wiek i staż ogólny warunkujący prawo do emerytury. Jeśli chodzi o przesłankę przepracowania co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach, to ustalono, że w okresie od dnia 27 grudnia 1971 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w [...] N. Spółka z o.o. w S. na stanowiskach robotnika transportowego, odbieracza pudełek, operatora sklejkarki pudełek i obuwnika montażysty. W powyższym okresie ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu

pracy wykonywał w warunkach szczególnych prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skózanego (1971-1972). Następnie został on przeniesiony na dział kartonażu – gdzie produkowano kartony do obuwia. W dziale zatrudnionych było ok. 20 osób. Ubezpieczony pracował jako operator maszyny produkującej pudełka kartonowe. Pracował tam w latach 1972-2000. Podstawowymi obowiązkami ubezpieczonego była obsługa sklejkarki – od przygotowania jej do pracy, dowiezienia materiału do stanowiska, uzupełnienia kleju (także w trakcie pracy), nakładania wykrojów do pojemnika, przygotowania pracy oraz wyczyszczenia maszyny po zakończeniu pracy. Codziennie ubezpieczony pracę rozpoczynał o godz. 6:00. Woził on z magazynu kleje (początkowo na bazie amoniaku) i farby toksyczne. Kleje następnie wlewał do maszyn, zaś farby do drukarek. Farbę trzeba było uzupełniać w drukarkach co 2 godziny, zaś klej do maszyn co pół godziny. Była to praca stale przy klejach toksycznych. Wnioskodawca jako pracownik działu kartonażu obsługiwał 2 z 4 sklejek – jedna sklepka wykonywała spód pudełka, druga zaś górną jego część. Pozostałe 2 sklejkarki obsługiwała inna pracownica. Dzień pracy rozpoczynał się od przywiezienia z magazynku kleju do sklejkarki, uzupełnienia tzw. rynienek tym klejem. Magazynki maszyn napełniano krojem – odpowiednio spodem pudełka lub jego wierzchem, przywiezionym z magazynu – po czym uruchamiano maszynę do produkcji pudełek do obuwia, którą wnioskodawca obsługiwał. Pod koniec każdego dnia pracy wnioskodawca miał także obowiązek wyczyścić maszynę z kleju. Na jednej zmianie pracowało 8-10 osób, w tym pracujący brygadziści. Poza sklejkarkami pudełek na oddziale znajdowała się drukarnia – w której ubezpieczony przygotowywał farbę oraz lakiery do drukarek, pomagając w tym zakresie drukarzowi (drukarz nie był sam w stanie przygotować maszyny do rozruchu), uzupełniał zbiorniki, ustawiał odpowiednio klisze w drukarce. Zdarzało się, iż wnioskodawca rozlewał w magazynku oddziałowym z dużego 30 kg pojemnika klej do mniejszych 5 kg pojemników, z których następnie korzystały pracownice oddziału. Na oddziale produkowano również sznurowadła. Powstawały one przy użyciu acetonu, w wysokiej temperaturze – okuwano metalowe końcówki. Pracami tymi wnioskodawca zajmował się jedynie sporadycznie, w razie potrzeby. Po wykonaniu tych prac wnioskodawca wracał do pracy przy maszynie produkującej

pudełka do obuwia. Były to, zlecone przez brygadzystę, sporadyczne i doraźne czynności – które łącznie, z przewożeniem wzorów kartonów, zajmowały ubezpieczonemu minimalną część czasu pracy.

Sąd Apelacyjny zgodził się z Sądem Okręgowym, że pierwszy ze wskazanych okresów zatrudnienia można zaliczyć do stażu pracy w szczególnych warunkach, kiedy ubezpieczony pracował przy taśmie produkcyjnej frezując wyroby skórzane, co można zakwalifikować jako prace związane ze szlifowaniem, klejeniem i wykańczaniem wyrobów przemysłu skózanego (wykaz A dział XIV pozycja 14). Nie podzielił jednak jego oceny co do drugiego okresu pracy. Stwierdził, że Sąd Okręgowy w sposób dowolny zastosował przepisy resortowe, powołując się w nieuzasadniony sposób na „językową” tylko różnicę pomiędzy nazwą stanowiska a opisem wykonywanych prac.

Zdaniem Sądu drugiej instancji nie można traktować pracy na stanowisku operatora maszyny produkującej pudełka kartonowe do obuwia jako wykonywanej w szczególnych warunkach. Wnioskodawca pracował w fabryce obuwia, w której podstawową działalnością nie były prace poligraficzne, a produkcja wyrobów skórzanych. Wymienione w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach zarządzenie Nr 19 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 06 sierpnia 1983 r., jak i zarządzenie Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 07 lipca 1987 r. nie uwzględnia takiego stanowiska w dziale VII wykazu A – w przemyśle lekkim – czyli w branży, do której należy zaliczyć fabrykę obuwia, jako pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że ubezpieczony obsługiwał maszynę do klejenia pudełek, do której wkładano gotowe kroje (spody pudełka lub jego wierzchy przywiezione z magazynu), natomiast w wykazie A, dział XI, poz. 5 pkt 5 w/w zarządzenia wymienione jest stanowisko operatora maszyn do krajania wzdłużnego (krajacz papieru, tektury). Trafnie, w ocenie Sądu drugiej instancji, organ rentowy nie zgłodził się również z zakwalifikowaniem pracy ubezpieczonego jako pracy przy przygotowywaniu klejów toksycznych i innych środków chemicznych do produkcji wyrobów przemysłu skózanego. Wnioskodawca nie przygotowywał klejów toksycznych, tylko przywoził kleje i farby z magazynu. Klejem uzupełniał tzw. rynienki w maszynie, którą obsługiwał, natomiast prace związane z

przygotowywaniem farby oraz lakierów do drukarek, uzupełnianie zbiorników i ustawianie klisz w drukarce ubezpieczony wykonywał sporadycznie. Sąd drugiej instancji dostrzegł także, że z wykazu A, dział VII, poz. 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r. wynika, że kleje i środki chemiczne miały służyć do produkcji wyrobów przemysłu skórzanego, natomiast ubezpieczony pracował przy produkcji pudełek do obuwia.

Składając skargę kasacyjną wnioskodawca podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 2 k.p.c.). W ocenie skarżącego zagadnienie prawne sprowadza się do odpowiedzi na pytania, czy zaliczenie danego rodzaju pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach zależy od przyporządkowania tej pracy do branży, do jakiej można zakwalifikować przedsiębiorstwo pracodawcy. Poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie sądów, zdaniem wnioskodawcy, występują natomiast przy wykładni § 4 ust. 1 w związku z § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43) oraz art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Skarżący wskazał, że z przepisów tych nie wynika aby praca ubezpieczonego była wykonywana u pracodawcy należącego do określonej branży. Podał, że z części orzeczeń Sądu Najwyższego można wnosić, że przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07, z dnia 3 grudnia 2014 r., III UK 64/14). W innych orzeczeniach prezentowany jest natomiast pogląd, że formalistyczne potraktowanie przynależności przedsiębiorstwa do określonej branży oznaczałoby niemożliwość uznawania za pracę w szczególnych warunkach pracy identycznej wykonywanej w innej branży (wyrok SA w [...] z dnia 27 listopada 2013 r., III AUa [...]).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie realizuje wytycznych z art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem, Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ubezpieczony w pierwszej kolejności uważa, że wniesiona przez niego skarga powinna zostać rozpoznana ze względu na konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, dotyczącego kwalifikacji określonego rodzaju pracy jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów emerytalnych. Jednocześnie zwraca uwagę na powiązaną z tymi zagadnieniami potrzebę wykładni odpowiednich przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Najwyższy nie podziela poglądu o istnieniu w ustalonym w sprawie stanie faktycznym istotnego zagadnienia prawnego, wobec czego wskazane okoliczności nie mogą być przesłanką uzasadniającą potrzebę rozpoznania skargi.

Istotność zagadnienia prawnego należy połączyć z jego doniosłością w sensie obiektywnym. Oznacza to, że określona kwestia ma mieć znaczenie nie tylko dla indywidualnego stanu faktycznego. Chodzi przede wszystkim o to, aby była ona ważna dla praktyki stosowania prawa w większej liczbie spraw. W rezultacie istotność zagadnienia prawnego powiązana została z potrzebą rozwoju określonych instytucji prawnych. W sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne, jeśli wykładnia prawna kwestionowanego przepisu jest zgodnie rozumiana w orzecznictwie.

Przedstawiona konkluzja ma znaczenie, jeśli prześledzi się orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wyinterpretowano zasadę, zgodnie z którą w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo – branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji

jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09, LEX nr 515698 i I UK 24/09, LEX nr 518067; z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638 a także z dnia 14 marca 2013 r., I UK 547/12, OSNP 2014, nr 1, poz. 11). Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, LEX nr 901652).

Wskazana reguła doznaje jednak ograniczeń. W wyroku z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, Lex nr 1439383, Sąd Najwyższy uznał, że za wykonaną w warunkach szczególnych należy uznać również pracę przyporządkowaną w załączniku A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. do innego działu przemysłu niż ten, w którym jest świadczona, jeżeli stopień szkodliwości lub uciążliwości tego rodzaju pracy nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której pracownik jest zatrudniony (por. także wyroki z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, Lex nr 1458817; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, LEX nr 1797093).

Przeprowadzona analiza uświadamia, że zagadnienie, które chce wyjaśnić ubezpieczony jest jednolicie postrzegane w orzecznictwie. Starania interpretacyjne Sądu Najwyższego doprowadziły do ujawnienia zasady, a także wykreowały wyjątek od niej. Trudno w tych okolicznościach zatem twierdzić, że podniesione w skardze kasacyjnej zagadnienie ma charakter istotny, czyli wymaga zajęcia stanowiska najwyższej instancji sądowej.

Z tych samych powodów nietrafne jest stanowisko, że na gruncie § 4 ust. 1 w związku z § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie

wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43) oraz art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych występują poważne wątpliwości lub przepisy te wywołują rozbieżności w orzecznictwie. Należy podnieść, że przywołane przez wnioskodawcę orzeczenia potwierdzają przedstawioną wcześniej tezę.

W wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2008 r., I UK 381/07 stwierdzono, że kwestia przyporządkowania określonej pracy, a co za tym idzie pracodawcy, do określonej w wykazie branży przemysłowej, ma istotne znaczenie, jeśli jej uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia wynika z jej branżowej specyfiki. Identycznie orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 grudnia 2014 r., III UK 64/14. Ze stanowiskiem tym nie koliduje myśl wyrażona przez Sąd Apelacyjny w [...] w wyroku z dnia 27 listopada 2013 r., III AUa [...], który podkreślił, że podstawowe znaczenie ma rodzaj wykonywanej pracy, to jest pracy o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej. Do wniosku tego dochodzi się po przypomnieniu, że również w orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszcza się odstępstwa od stanowiskowo-branżowego charakteru wykazu prac w szczególnych warunkach, z uwagi na niewystępowanie różnic w stopniu szkodliwości lub uciążliwości danego rodzaju pracy w poszczególnych branżach przemysłu.

Przeprowadzony wywód uświadamia, że w sprawie nie doszło do ziszczenia się przesłanek warunkujących przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dlatego zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.